

İNSAN SEVGİSİ

MURAT YURDAKÖK*

İnsanın Allah'a inanması, O'nu içinde hissetmesine bağlıdır. Bunun için de öncelikle kendisinin evrendeki yerini bilmesi gerekir. Zaman zaman nefsimizin kendini dev aynasında görmesi, kendimizi tanımadığımızın açık bir kanıtıdır. Evrenin astronomik ihtişamı karşısında bir toz zerresi örneği ufacık dünyamızda kısacık hayata sahip bir insan olduğumuzu düşünürsek, belki de uyanabilir ve nefsimizin kendini beğenmişliği karşısında utanabiliriz. Makrotemtrik ve mikrotemtrik alemlerin bizim için sonsuzluk ifade eden maddi kimliği karşısında Allah'ın azameti ve insanın aczi daha da açık olarak ortaya çıkmaktadır.

Aklımızın bu sonsuzluk içinde sonsuzluk, ihtişam içinde ihtişam, büyüklük içinde büyüklük halinde yayılıp giden evrenlerin başlangıcını ve sonunu bulması; onu yaratan Mutlak'ı anlayabilmesi mümkün müdür? Mutlağın idrak edilmesi, sonsuzlukların aşılması anlamına gelir ki bu mümkün değildir. Yaradan nerededir veya ne zamandan beri vardır demenin bir anlamı yoktur. Mekan ve zamanı vareden Allah'ın bunların içinde düşünülmesi yanlış olur. Yaradan var mıdır, yok mudur demek de saçmadır. Çünkü varlığı ve yokluğu varedenin, bunlarla kıyaslanması mümkün değildir. O, Mutlak'tır. Mutlak ise mekan ve zaman ötesindedir. O'nun

* Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğretim Üyesi.

şeylerle kıyaslanması mümkün olmadığından ne her şeydir, ne de hiç bir şeydir. O ne evrendir ne varlıktır, ne yokluktur, ne bizim için olan şeylerin ve bizim için olmayan kavramların hiçbirisidir. Fakat O, bizi, evreni, herşeyi, varlığı ve yokluğu Yaradan'dır. Bütün bunların, bilmediklerimizin, bilmeyeceklerimizin hepsinin nedeni, Yaradan'ı ve Mutlak Hakimi'dir.

Biz ne söylersek söyleyelim, ne düşünersek düşünelim, gene de Allah konusunda bir şey bildiğimizi ileri süremeyiz. Söylenenlerin hepsi O'nun karşısında anlamsızdır, değersizdir. Biz sadece O'nun ebedi ve ezeli kanunlarının gerektirdiklerine uymak, vicdanımızda hissettiğimiz emirlerini yerine getirmeyi gönülden arzulamak ve böyle bir düzeye ulaşmak için gayrette bulunmaktan başka bir şey yapamayız. Nefsimizin azgın duygularından kurtarabileceğimiz ruhumuzu, bizi yaradan, yoktan vareden Allah yoluna vererek ve O'nun ismini kalbimizden bir an bile silmeyerek, bütün davranışlarımızı ona göre ayarlamamız ve ruhumuzun kudretlerini sevgi, merhamet ve iyilik yolunda harekete geçirmemiz gerekir. Bu duygu ile insan Allah'a yaklaşmaya, O'nu her şeyde ve bizzat kendi öz varlığında hissetmeye başlar. En büyük ibadet te budur. Bunun dışındaki hareketler ve merasimler insanı kendi vicdanının sesini dinleme yoluna götüren, hazırlayıcı bir araç olabilir; ancak asla amacı olamaz.

Allah duygusunun neden olduğu ruhsal belirtilerin başında sevgi gelir. Allah için duyulan sevgi insanın ruhunda doğacak bütün diğer sevgilerin nedenini oluşturur. Allah sevgisini insan ve varlıkların sevgisi izler. Bu sevgi zorla veya düşünerek değil; içten, özden doğarak gelir.

Allah duygusunun derinleşmesi, Allah sevgisinin kökleşip kuvvetlenmesi insanlara ve varlıklara karşı duyulacak sevgi, şefkat ve hizmet arzusunun, kalplerde ve vicdanlarda gelişmesine bağlıdır. Ancak insanlığın mutluluk ve huzurunu, kendi mutluluk ve huzuru olarak kabul eden bir düşüncenin kalplerde ve vicdanlarda gelişmesi insana ruhsal huzur sağlayabilir. Allah'ı seven bir insan, vicdanının kendisini en yakın bir dost, en vefakar bir yardımcı, en hayırlı kurtarıcı olduğunu bütün ruhu ile idrak etmiş ve ona dört elle sarılmak ihtiyacını öz varlığında duymuş insandır.

Sufiler'e göre, tüm yüceliğine rağmen akıl, Allah'ı anlayamaz. Aklı tek rehber kabul eden filozoflar ya Allah'a varamamışlar veya sonunda dine

teslim olmuşlardır. Akıl, Allah'ın isim ve sıfatlarının tecellisinden ibaret olan varlıklar alemini kavrayıp açıklayabilirse de özün tezahürleriyle uğraşmaktan başka hüneri olmadığından, insanın, dolayısıyla Allah'ın özüne ulaşamaz, onu anlayıp anlatamaz. Öze varıp ondan bize sesler getirecek olan, Allah sevgisidir. Çünkü öz kendisini ancak Allah sevgisi dediğimiz bir temel duygu ve arzu ile hissettirir. Akıl bu arzuya tercüman olabilirse de onun yerini alamaz. Mevlana'nın deyiimiyle "tahta bacaklarla yürüyen felsefenin, aşk meydanında alacağı mesafe yoktur".

Akıl ve ibadet Allah yolunda birer araçtır. Esas yol sevgiden geçer. Her şeyden güçlü sevgi, Allah sevgisidir. İslam'ın esası olan "ihlas", karşılık beklemeden sevmektir. Bu sevginin de kaynağı insanın "kalbi" dir. Nitekim peygamberimiz "Ben hiç bir yere sığmam, ama mümin kulumun kalbine sığarım" demiştir (Konevi, Kırk Hadise).

Allah'ı uzun uzun aradıktan sonra onu "insanın içinde" bulunduğunu "Bu tılsımı bağlayan/Türlü dilde söyleyen/Yere göğe sığmayan/Sıgılmış bir can içinde/Çok aradım özledim/Yeri göğü aradım/Çok aradım bulamadım Buldum insan içinde" diyerek ifade eden Yunus Emre, Allah sevgisinin insanın kalbinde aranması gerektiğini "Ararsan Mevlayı kalbinde ara Kudüs'te Mekke'de Hac'da değil"dir diyerek belirtmiştir.

Yunus, "Hakkı gerçek sevenlere Cümle alem kardeş gelir" ve "Yaratılmışı severiz, yaratandan ötürü" sözleriyle insan ve Allah sevgisini birleştirmiş; insan sevgisi olmadan, Allah sevgisi olmayacağını "Bir kez gönül yıktın ise, bu kıldığın namaz değil"dir diyerek belirtmiştir.

Yunus'un dediği gibi insanın yaradanının sevmesi kendisini bilmesine bağlıdır. Bunun yolu da ilim olduğunu "İlim ilim bilmektir, ilim kendin bilmektir. Sen kendini bilmezsen ya nice okumadır. Okumaktan ma'ni kişi hakkı bilmektir. Çün okudun bilmezsin ha bir kuru emektir" sözleriyle ifade etmiştir. "Allah'a karşı muhabbet, ilim neticesidir" diyen Mevlânâ da, "Pergel gibiyim. Bir ayağımla şeriat üstünde sağlamca durduğum halde, öbür ayağımla yetmiş iki milleti dolaşıyorum" sözleriyle Allah sevgisi ile gönlünü bütün insanlara açtığını belirtmiştir.

Allah'ın ne olduğunu anlatmak istediğimiz zaman büyük güçlük çekeriz. Allah'ı akılla, iyi, güçlü gibi insana özgü sıfatlarla açıklayamayız. Allah'ın

ne olduğunu, O'nun yarattıklarını bilimsel olarak inceleyerek de kanıtlayamayız. Sınırlı bir yeteneği olan aklımızla Allah'ı tasavvur etme konusundaki yetersizliğimiz, O'nun yokluğu için bir kanıt değildir. Allah'ın tasavvuru güç veya enerji gibi saf bir düşüncedir.

Allah'ı kavrama düşünce ile değil, eylemle olur. Allah sevgisine Allah'ı düşünerek tanımak, ne de Allah'ı sevdiğini düşündürmektir. Allah sevgisi, Allah'ı içinde hissedecek şekilde yaşama eyleminde bulunmakla ortaya çıkar. Allah'ı iyi düşünerek değil, iyi davranarak anlarız. En büyük ibadet, kişinin toplum için çalışması, insanlığın gelişmesi için her şeyi daha iyi yapmaya çalışmasıdır. Bunun da tek yolu ilimle uğraşmaktır.

İlim algılarımıza, gözlemlere, deneylere, tahminlere ve kanıtlara dayanır. Amacı doğa olaylarını anlamak ve kontrol etmek için bilgiyi sınıflandırmaktır. Din ise inanca, hissetmeye ve sezgiye dayanır. Amacı iman, ümit ve sevgi ile yaşama arzu ve ahengini sağlanmasıdır. İlimin çözemediği, belki de ileride çözebileceği varlığımızın karmaşık yönlerini iman bize sezdirir, hayata bağlılığımızı ve yaşama arzumuzu artırır. İlim yaşama gücü, din yaşama sevinci ve heyecanı verir. İlimin ilerlemesi için çalışmak, toplumsal refahın artırılması için çalışmak demektir. Toplum için çalışmayı ibadet sayan din de, ilmin gelişmesi için kişiye ruhsal bakımdan yardımcı olur. Bu nedenle ilim ve din birbirlerini çürütmeye çalışmadıkları gibi insanların doğayı anlamaları için birbirlerine yardım ederler. Einstein'nin dediği gibi Allah kişisel duyguların, toplumsal maksat ve arzuların dışında, doğa ve düşünce dünyalarının derinliklerindeki gizli düzendir. Evrenin yapısını ilmi ve aklı olarak anlamak, insana en derin iman duygusu verir.

Allah, ancak Allah'a inananlar için vardır. Allah'a inanılmaması, O'nun olmadığını göstermez. Ancak Allah'ın varlığına, adaletine, sevgisine inanmak da yeterli değildir. Allah'ı içimizde hissetmeli, O'nunla bir olmalıyız. Böylece Allah bir dış kuvvet olmaktan çıkar, içimize girer. Her zaman bir dış kuvvetten beklediğimiz insancıl sevgiyi içimizde hissederiz. İşte bu duygularını, günlük eylemlerine yansıtabilen insan gerçek dindardır. Böylece Allah sevgisi, insan sevgisine dönüşmüş olur. Böyle bir dinde ibadet te insanlık için çalışmaktır.

KAYNAKLAR

- AYDIN M.S., *Din Felsefesi*, Ankara: Selçuk Yayınları, 1992.
- BİLSEL H., *Tanrı Vardır*, İstanbul: Yağmur Yayınları, 1991.
- HÖKELEKLİ H., *Din Psikolojisi*: Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1993.
- HULÛSÎ A., *Hazreti Muhammed'in Açıkladığı Allah*, İstanbul: Kitsan, 1992.
- MENGÜŞOĞLU T., *İnsan Felsefesi*. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1988.
- PAZARLI O., *Din Psikolojisi*, İstanbul: Remzi Kitabevi, 1982.
- RUHSELMAN B., *Allah* (Özetleyen: F. Tepeköy). İstanbul: Ruh ve Madde Yayınları, 1971.
- TOPALOĞLU B. *Allah'ın Varlığı* (İsbât-ı Vâcib): Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 1992.
- TÜMER G, KÜÇÜK A., *Dinler Tarihi*, Ankara: Ocak Yayınları, 1993.

